

Lapin turvallisuus- ja liikennevaihemaaakuntakaavan 2050 laatimisen aloittaminen

LLHall 02.12.2024 § 161
358/10.02.00/2024

Valmistelija Qvick Paula Lapin liitto

Tausta

Toimintaympäristön muutos haastaa MRL:n mukaista suunnittelujärjestelmää nopeudellaan. Lapin kauppakamarin investointiselvitys vuodelta 2023 kartoitti noin. 40 mrd:n edestä investointipotentiaalia Lapissa. Väylien kaksoiskäyttö mahdollistaa Lapin väylien merkittävän kehittämisen. Liiton lakisääteisenä tehtävänä maakuntakaavalla tulee edistää kestävästi nämä tulevaisuuden mahdollisuudet, jottei siitä tule estettä kehittämiselle.

Tavoitteena on strategiatyön, maakuntakaavoituksen, edunajamisen ja rahoituksen välineiden tehokkaampi yhteistyö ja vaikuttavuus. Vaikuttavuutta voidaan parantaa edistämällä niitä teemoja, joita kehitetään maakunnan omin välinein yhteistyössä sidosryhmien kanssa. Nämä teemat edellyttävät monitahoista ja -tasoista yhteistyötä samanaikaisesti, kuten esim. jo käynnistynyt ilmasto- ja energiahanke.

Lapin lakisääteisiä suunnittelu- ja kehittämisvälineitä ovat LAPPI -sopimus, maakuntakaavat ja merialuesuunnitelma. Lapin seudullinen kokonismaakuntakierros on kestänyt yli 20 vuotta ja sen viimeisin osa eli Pohjois-Lapin maakuntakaava 2040 hyväksyttiin maakuntavaltuustossa keväällä 2024. Tällä hetkellä aluesuunnittelussa on valmistelussa kolme kaivoshanke vaihemaaakuntakaavaa (Sakatti, Ikkari ja Rajapalot) sekä merialuesuunnitelman päivittäminen vuoteen 2027 mennessä. Seuraamme maakuntakaavojen toteutumista kuntakaava- ja YVA -lausunnoilla sekä niihin liittyvissä viranomaisneuvotteluissa. Lausuntomäärät ovat kasvaneet tänä vuonna merkittävästi uusiutuvan energian ja matkailun johdosta. Lapissa suunnitellaan tulevaisuutta yhä kiihtyvällä tahdilla, joka haastaa myös voimassa olevia maakuntakaavoja. Alueidenkäyttölain uudistus on meneillään, ja siinä on tavoitteena uuden lain voimaantulo 2026 yhdessä muiden suurten valtion aluehallinnon uudistusten kanssa. Alueidenkäyttölakiluonnoksessa maakuntakaavoituksen roolia on profiloitu valtakunnallisten ja maakunnallisten asioiden suunnitteluun, nyt rooli alkaa jo ylikunnallisista asioista. Seuraava maakuntakaava laaditaan tietomallimuotoisena, jonka käytännön toteutus on vielä hahmottomaton.

Maakuntakaavoitusta kehitetään ketterämmäksi maakunnallisten kehittämistavoitteiden ja yhteensovittamisen välineeksi. Lapissa on maakuntakaavoituksessa tarkistustarpeita eri seuduilla, joten seudullisen kierroksen jatkaminen ei ole resurssien käytön näkökulmasta realistista. Se edellyttäisi neljän seudun kokonismaakuntakaavan päivittämistä samanaikaisesti.

Lausuntomäärät ja niihin liittyvät viranomaisneuvottelut ovat kasvaneet nopeasti uusiutuvan energian hankkeiden määrän kasvaessa. Uutena asiana ovat myös tietopyynnöt. Liikennestrategia on nostanut esiin maakuntakaavaan lisää päivitys- ja selvitystarpeita ja paineita aikataulun nopeuttamiseen pääesikunnan lausunnon ja valtion viranomaisten varautumistarpeiden johdosta. Sakatin ja Ikkarin kaivoshankkeiden valmisteluaineistot on tavoitteena saada nähtäville vuonna 2025. Edellä mainitut asiat huomioiden aluesuunnitteluun tarvittaisiin lisää henkilö- ja ostopalveluresursseja.

Lapin turvallisuus- ja liikennevaihemaaakuntakaavan 2050 vireilletulo

Ensimmäinen vaihemaaakuntakaava (laaditaan 2025–2027) sisältää liikennejärjestelmää ja turvallisuutta koskevat teemat. Toinen vaihemaaakuntakaava

sisältää muun muassa matkailun aluerakenteen, energian sekä ekologiset yhteydet. Kolmas vaihemaakuntakaava sisältää muut aluerakenteet osat, joita ei ole osoitettu edellisissä vaihemaakuntakaavoissa, kuten asumisen ja virkistyksen aluevaraukset.

Osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS) on maankäyttö- ja rakennuslain 63 §:n mukainen suunnitelma maakuntakaavan osallistumis- ja vuorovaikutusmenettelyistä sekä vaikutusten arvioimisesta (MRL 132/1999).

Maakuntakaavoitusta ohjaa maankäyttö- ja rakennuslaki (1.1.2025 lähtien Alueidenkäyttölaki). Maakuntakaavassa esitetään alueiden käytön ja yhdyskuntarakenteen periaatteet ja osoitetaan maakunnan kehittämisen kannalta tarpeellisia alueita.

Tavoitteet

Nyt tavoitteena on laatia Lapin turvallisuus- ja liikenne vaihemaakuntakaava 2050, jossa keskeisimmät painopisteet ovat liikennejärjestelmä ja turvallisuus. Lapin turvallisuus- ja liikennevaihemaakuntakaava 2050 kattaa koko Lapin maakunnan alueen. Suunnittelualueella on yhteensä 21 kuntaa ja 5 seutukuntaa. Vaihemaakuntakaavan vaikutusalueella on Lapin maakunnan lisäksi Ruotsin, Norjan ja Venäjän lähialueet, sekä etelässä Pohjois-Pohjanmaan maakunta.

Vaihemaakuntakaavan tavoitteena on päivittää geopoliittisen tilanteen vuoksi voimassa olevia maakuntakaavoja ja vastata maankäytön suunnittelun osalta toimintaympäristön muutoksiin erityisesti liikennejärjestelmän ja turvallisuuden osalta. Keskeisenä tavoitteena on myös yhtenäistää seudullisten maakuntakaavojen suunnittelumääräyksiä. Tavoitteena vaihemaakuntakaavassa on osoittaa Lapin liikennestrategian 2050 mukaisesti merkittävästi kehitettävät tai parannettavat liikenneyhteydet, tieluokan muutokset sekä mahdolliset muut yhteys- ja kehittämistarpeet. Tavoitteena on osoittaa erityisesti itä-länsisuuntaisia yhteyksiä, kuten Kutturin-Pokantie -välinen yhteys. Raideliikenteen osalta tavoitteena on osoittaa raideliikenteen kehittämisen yhteystarpeet, kuten Tunturirata ja kaksoisraiteet eurooppalainen raideleveys huomioiden. Tavoitteena on osoittaa myös Gasgridin suunnittelema vetyverkko ja Fingridin mahdolliset uudet kantaverkon kehittämistarpeet (Aurora 2).

Geopoliittisen muutoksen myötä Lapin vaihemaakuntakaavaan on tarkoitus osoittaa puolustusvoimien maankäytölliset tarpeet, kuten ampuma- ja harjoitusalueet sekä ilmailulain mukaiset tilapäiset sotilaslentopaikat (esim. varalaskupaikat). Vaihemaakuntakaavassa on tavoitteena osoittaa keskeiset isot teollisuus- tai varastorakennusten alueet eli T/Kem-alueet, joille saa sijoittaa merkittävän, vaarallisia kemikaaleja valmistavan tai varastoivan laitoksen.

Vaihemaakuntakaavan tavoitteena on osoittaa valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet (VAMA 2021, 1.3.2022 voimaan tulleet), valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt (RKY 2009), valtakunnallisesti merkittävät arkeologiset kohteet (VARK) sekä päivittää ja yhtenäistää suunnittelumääräyksiä esimerkiksi energian osalta. Vaihemaakuntakaavassa tavoitteena on selvittää laaja-alaisten M-alkuisten aluevarausten toimivuutta tässä toimintaympäristössä. Vaihemaakuntakaavassa voidaan osoittaa myös muita kaavaprosessin aikana esille tulleita tarpeita.

Osalliset ja milloin voi antaa palautetta

Kaavan valmistelun osallisia ovat maankäyttö- ja rakennuslaissa määritellyt tahot (62 §). Osallisilla on mahdollisuus antaa palautetta eri vaiheissa ja monilla eri tavoilla. Ensimmäistä kertaa palautetta on mahdollista antaa kaavan vireilletulon ja osallistumis- ja arviointisuunnitelman kuuluttamisen yhteydessä ja kun osallistumis- ja arviointisuunnitelma asetetaan nähtäville. Myöhemmin osalliset voivat antaa mielipiteen kaavan valmisteluvaiheessa tai muistutuksen kaavaehdotuksesta. Vapaamuotoista palautetta on mahdollista antaa koko kaavaprosessin ajan. Osallistumis- ja arviointisuunnitelmaa päivitetään kaavoituksen edetessä, jotta se on jatkuvasti ajan

tasalla ja siitä voi antaa palautetta koko kaavaprosessin ajan. Espoon sopimuksen mukaisesti jokaisessa kaavan vaiheessa tehdään myös kansainvälinen kuuleminen Suomen Ympäristökeskuksen kautta.

Vaikutusten arviointi

Vaikutusten arviointi on olennainen osa kaavoitusta. Vaikutuksia koskevaa tietoa tuotetaan ja hyödynnetään koko kaavaprosessin ajan. Vaikutusten arviointi kaavoituksessa perustuu maankäyttö- ja rakennuslakiin sekä asetukseen. Vaikutusten selvittäminen kaavaa laadittaessa perustuu MRL 9 §:ään, joka mukaan ”*kaavan tulee perustua kaavan merkittävät vaikutukset arvioivaan suunnitteluun ja sen edellyttämiin tutkimuksiin ja selvityksiin. Kaavan vaikutuksia selvitetessä otetaan huomioon kaavan tehtävä ja tarkoitus. Maakuntakaava on yleispiirteinen ylikunnallisia, seudullisia, maakunnallisia ja valtakunnallisia tavoitteita yhteensovittava kaava.*”

Maakuntakaavan toteuttamisen vaikutukset arvioidaan maankäyttömuodoittain, merkintä- ja määräyskohtaisesti sekä tarpeen mukaan aluekohtaisesti. Kaavan toteuttamisen vaikutukset arvioidaan myös kokonaisuutena. Vaikutusten arviointi kulkee täydentyvästi läpi koko kaavan valmisteluprosessin.

Edellä mainittujen lisäksi Lapin turvallisuus- ja liikennevaihemaa- ja maakuntakaavassa 2050 arvioidaan mahdollisia merkittäviä vaikutuksia saamelaiskulttuuriin ja poronhoitoon, sillä tasolla mikä on maakuntakaavan rooli yleispiirteisenä alueidenkäytön suunnitelmana.

Selvitystaustaa

Liitolla on meneillään 2024-2025 ampumarataselvityksen päivitys, joka perustuu ampumaratalakiin. Vuonna 2025 on tarkoitus teettää Tunturiradan ja itä-länsi yhteyksien Natura -arviointeja Arvioinnin valmistuttua ELY-keskuksella on puoli vuotta aikaa antaa siitä lausunto. Neuvotteluissa tulee todennäköisesti esille lisää selvitystarpeita.

Lapin maakuntavaltuusto hyväksyi 2025 toimintasuunnitelman 25.11.2024, jossa Lapin vaihemaa- ja maakuntakaavoitus on päätetty aloittaa. Maakuntahallitus päättää koko Lapin 1. vaihemaa- ja maakuntakaavan käynnistämistä. Maakuntakaavan hyväksyy Lapin liiton valtuusto. Hyväksymispäätöksestä on mahdollista valittaa Pohjois-Suomen hallinto-oikeuteen.

Liitteenä osallistumis- ja arviointisuunnitelma.

Asian hallituksessa esittelee suunnittelujohtaja Paula Qvick.

Lisätietoja asiasta antaa suunnittelujohtaja Paula Qvick, p. 040 653 2996, paula.qvick@lapinliitto.fi.

Esittelijä vs. maakuntajohtaja Takkula Hannu Lapin liitto

Päätösesitys Maakuntavaltuuston hyväksymän toimintasuunnitelman 2025 pohjalta maakuntahallitus päättää käynnistää Lapin turvallisuus- ja liikennevaihemaa- ja maakuntakaavan 2050 laatimisen, kuuluttaa vaihemaa- ja maakuntakaavan vireille sekä asettaa osallistumis- ja arviointisuunnitelman nähtäville.

Lisäksi maakuntahallitus päättää pyytää lausunnot osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta sekä valtuuttaa Lapin liiton viraston tekemään osallistumis- ja arviointisuunnitelmaan tarvittavia teknisiä korjauksia.

Päätös

Keskustelun aikana Henri Ramberg teki seuraavat muutosesitykset:

1. Korvataan sivun 4 kohta ", kuten Kutturantie-Pokantie- välinen yhteys" kohdalla "puolustusvoimien käyttöön". Uusi virke kuuluu: "Tavoitteena on osoittaa erityisesti itä-länsisuuntaisia yhteyksiä puolustusvoimien käyttöön."
2. Korvataan virke: "Tavoitteena on osoittaa erityisesti itä-länsisuuntaisia yhteyksiä, kuten Kutturantie-Pokantie- välinen yhteys." kokonaisuudessaan virkkeellä: "Tavoitteena on osoittaa erityisesti itä-länsisuuntaisia yhteyksiä puolustusvoimien käyttöön."
3. Lisätään virke "- Itä-länsi-suuntaisten sotilaallisten yhteyksien mahdollistamisesta" sivulle 12 otsikon "Tarvittavat selvitykset:" alle ensimmäiseksi kohdaksi.
4. Korvataan sivun 12 virke "- Natura-arviointi Kuttura–Repojokitie" virkkeellä: "- Natura-arviointi tarvittavin osin yo. selvityksen valmistuttua".

Sari Ekorre kannatti kaikkia neljää Henri Rambergin tekemää muutosesitystä.

Puheenjohtaja totesi, että oli äänestettävä, koska oli tehty yllä mainitut kannatetut muutosesitykset. Puheenjohtaja esitti, että kaikki neljä Rambergin tekemää muutosesitystä käsitellään yhdessä ja tämä menettely hyväksyttiin yksimielisesti. Puheenjohtaja esitti äänestysmenettelyksi nimenhuutoäänestystä siten, että vs. maakuntajohtajan pohjaesitystä kannattavat äänestävät "JAA" ja Rambergin muutosesityksiä kannattavat äänestävät "EI". Äänestysmenettely hyväksyttiin yksimielisesti. Suoritettussa äänestyksessä "JAA" -ääniä annettiin kymmenen (10) (Rainio, Savukoski, Juuruspolvi, Kelloniemi, Mäkituomas, Pyhäjärvi, Koivumaa, Salmijärvi, Tiitinen ja Viitala) ja "EI" -ääniä neljä (4) (Ekorre, Karppinen, Mällinen ja Ramberg). Todettiin, että Päivi Heiskanen ei ollut läsnä kokouksessa äänestyksen aikana.

Puheenjohtaja totesi, että hallitus on äänin 10-4 hyväksynyt vs. maakuntajohtajan pohjaesityksen.

Hallitus hyväksyi äänestyksen jälkeen vs. maakuntajohtajan päätösesityksen.

Merkittiin pöytäkirjaan, että viestintäpäällikkö Jenni Lintula poistui kokouksesta klo 11.38 asian käsittelyn aikana.